

1992 nr. 60 1. júní**Lög um Náttúrufræðistofnun Íslands og náttúrustofur****I. kafli. Um Náttúrufræðistofnun Íslands.**

■ **1. gr.** Lög þessi fjalla um Náttúrufræðistofnun Íslands og náttúrustofur með ríkisaðild í kjördæmum, samræmingu á starfsemi þessara aðila og samvinnu um rannsóknir og fræðslu.

□ Ráðherra umhverfismála fer með þau málefni sem lögín taka til.

■ **2. gr.** Náttúrufræðistofnun Íslands er í eigu íslenska ríkisins.

□ Stofnunin getur byggst upp af allt að fimm setrum sem hvert um sig hefur sjálfstæðan fjárhag. Auk seturs í Reykjavík getur ráðherra heimilað eitt setur í hverjum landsfjórðungi að fenginni umsögn stjórnar stofnunarinnar og eftir því sem fé er veitt á fjárlögum.

■ **3. gr.** Ráðherra skipar stjórn Náttúrufræðistofnunar Íslands til fjögurra ára í senn. Fastráðnir starfsmenn hvers seturs Náttúrufræðistofnunar tilnefna einn mann í stjórn og forstöðumenn náttúrustofa með ríkisaðild í kjördæmum einn sameiginlega. Ráðherra skipar formann án tilnefningar og varaformann úr hópi annarra stjórnarmanna.

□ Stjórnin hefur á hendi yfirstjórn Náttúrufræðistofnunar Íslands. Hún fjallar um starfs- og fjárhagsáætlun stofnunarinnar og fer yfir fjárhagsáætlanir setra og fylgist með fjárhag þeirra og ráðstöfun fjár. Fjármál einstakra setra eru að öðru leyti á ábyrgð forstöðumanna þeirra.

□ Komi til atkvæðagreiðslu í stjórninni og verði atkvæði jöfn ræður atkvæði formanns.

□ Stjórnin boðar árlega eða oftar til fundar með starfsmönnum Náttúrufræðistofnunar og forstöðumönnum náttúrustofa til að samræma starfsemina og greina frá niðurstöðum rannsókna.

□ Stjórnin gætir samráðs við [Náttúruvernd ríkisins],¹⁾ Vísindaráð og Rannsóknaráð og stuðlar að sem bestu samstarfi við aðrar rannsóknastofnanir.

□ Ráðherra skipar forstjóra Náttúrufræðistofnunar Íslands og forstöðumenn setra hennar til fimm ára í senn að fengnum tillögum stjórnar. Forstjóri starfar í umboði stjórnar sem framkvæmdastjóri hennar og stofnunarinnar í heild.

□ Ráðherra setur í reglugerð²⁾ nánari fyrirmæli um hlutverk og starfsskyldur forstjóra, forstöðumanna og stjórnar, svo og um aðsetur forstjóra á hverjum tíma.

¹⁾ L. 93/1996, 41. gr., sem tekur gildi 1. janúar 1997. ²⁾ Rg. 229/1993.

■ **4. gr.** Náttúrufræðistofnun Íslands stundar undirstöðu-rannsóknir í dýrafræði, grasfræði og jarðfræði landsins og annast skipulega heimildasöfnun um náttúru Íslands. Hún varðveitir niðurstöður og eintök í fræðilegum söfnum er veiti sem best yfirlit um náttúru landsins.

□ Aðalverkefni Náttúrufræðistofnunar eru:

- a. að stunda vísindalegar rannsóknir á náttúru Íslands,
- b. að varðveita náttúrugripi, ritsmíðar og önnur gögn á vísindalegum heimildasöfnum og byggja upp aðgengilegt gagnasafn með sem fyllstum heimildum um íslenska náttúru,
- c. að skrá kerfisbundið einstaka þætti íslenskrar náttúru og sjá um gerð og útgáfu korta, m.a. um jarðfræði og útbreiðslu tegunda,
- d. að styðja við uppbyggingu sýningarsafna um náttúru-

fræði með upplýsingum og ráðgjöf og miðla þekkingu um íslenska náttúru til skóla, fjölmiðla og almennings,

e. að leiðbeina um hóflega nýtingu náttúrulegra auðlinda og aðstoða með rannsóknum við mat á verndargildi vistkerfa og náttúru-minja og áhrifum mannvirkjagerðar og annarrar landnotkunar á náttúruna,

f. að vinna að rannsóknum á villtum stofnum spendýra og fugla í samvinnu við embætti veiðistjóra,

g. að sjá um fuglamerkingar og hefur Náttúrufræðistofnun ein heimild til að láta merkja villta fugla á Íslandi,

h. að greina frá niðurstöðum rannsókna í fræðslu- og vísindaritum og lýsa meginþáttum í starfsemi stofnunarinnar í árlegri skýrslu.

■ **5. gr.** Berist um það ósk er Náttúrufræðistofnun heimilt að framkvæma gegn greiðslu rannsóknir sem falla undir 4. gr.

□ Stofnunin er óháð hagsmunatengdum aðilum og þiggur ekki af þeim framlög eða gjafir. Henni er heimilt að veita viðtöku fjárframlögum, vísindastyrkjum, vísindalegum eintökum, náttúrugripum og sambærilegum gjöfum frá einstaklingum eða öðrum sem ekki eru hagsmunatengdir henni. Rísi ágreiningur um hvort aðili er hagsmunatengdur stofnuninni eða ekki sker ráðherra úr.

■ **6. gr.** Náttúrufræðistofnun skal eiga aðgang að vísindalegum upplýsingum sem opinberar stofnanir geta í té látið og varða starfssvið hennar. Skýrslur íslenskra og erlendra vísindamanna um rannsóknir á náttúru landsins skulu varðveittar í heimildasafni Náttúrufræðistofnunar.

□ Skýlt er Náttúrufræðistofnun að varðveita vísindalegar upplýsingar og niðurstöður rannsókna í aðgengilegu formi og veita aðgang að þeim samkvæmt nánari reglum.

□ Grunn gögn um íslenska náttúru í vörslu stofnunarinnar, svo sem um fuglamerkingar og endurheimtur, upplýsingar um dreifingu plantna og dýra, sem og skrásett safnaeintök, skulu vera aðgengileg vísindamönnum til frekari rannsókna og flokkuð á samræmdan hátt.

□ Ráðherra setur nánari reglur um framkvæmd ákvæða samkvæmt þessari grein að fengnum tillögum stjórnar.

■ **7. gr.** Setur Náttúrufræðistofnunar Íslands geta verið deildaskipt. Deildarstjórar og sérfræðingar Náttúrufræðistofnunar Íslands skulu hafa lokið háskólaprófum á hlutaðeigandi fræðasviði eða vera að öðru leyti viðurkenndir fræðimenn á sérsviði sínu. Kveða skal á um starfsskyldur þeirra í reglugerð.¹⁾ Ráðherra skipar deildarstjóra og fastaður sérfræðinga að fengnum tillögum stjórnar.

¹⁾ Rg. 229/1993.

■ **8. gr.** Náttúrufræðistofnun Íslands getur með leyfi ráðherra gerst aðili að sýningarsöfnum sem rekin eru af öðrum en ríkinu. Hún aðstoðar við gerð sýninga og henni er heimilt að lána til þeirra gripi úr söfnum setranna um lengri eða skemmri tíma.

II. kafli. Náttúrustofur.

■ **9. gr.** Ráðherra er heimilt að leyfa starfrækslu einnar náttúrustofu með ríkisaðild í hverju kjördæmi. Slíkar náttúrustofur starfa í samvinnu við Náttúrufræðistofnun Íslands, sbr. 3. gr. Starfsemi náttúrustofu getur verið á fleiri en einum stað í kjördæmi eftir skipulagi sem rekstraraðilar koma sér saman um. Heimilt er kjördæmum að sameinast um eina náttúrustofu.

■ **10. gr.** Héraðsnefndir, sveitarfélög og aðrir heimaaðilar geta átt og rekið náttúrustofu með stuðningi ríkisins. Framlag ríkissjóðs til náttúrustofu takmarkast við laun forstöðumanns

í fullu starfi og stofnkostnað vegna húsnæðis, innréttinga og bóka- og tækjakaupa eftir því sem ákveðið er í fjárlögum hverju sinni, enda liggja fyrir trygging um jafnhátt framlag frá heimaaðilum. Nú starfar náttúrustofa í leiguhúsnæði og fer þá með sama hætti um greiðslu kostnaðar. Framlag ríkissjóðs vegna stofnkostnaðar er bundið því skilyrði að þær eignir, er til stofnkostnaðar teljast, séu einvörðungu nýttar í þágu náttúrustofu nema fyrir liggja samþykki ráðuneytisins um annað.

■ **11. gr.** Helstu hlutverk náttúrustofu eru:

a. að safna gögnum og varðveita heimildir um náttúru-
far og stuðla að almennum náttúrurannsóknum, einkum í
viðkomandi landshluta,

b. að stuðla að æskilegri landnýtingu, náttúruvernd og
fræðslu um umhverfismál,

c. að veita fræðslu um náttúrufræði og aðstoða við gerð
náttúrusýninga.

□ Heimilt er náttúrustofu að gerast aðili að sýningarsafni,
en fjárhagur slíks safns og stofunnar skal vera aðskilinn.

■ **12. gr.** Stjórn náttúrustofu með ríkisaðild skipa þrír
menn. Eigendur í héraði tilnefna tvo stjórnarmenn en ráð-
herra einn og er hann formaður. Varastjórn skal skipuð á
sama hátt. Starfstími stjórnar er milli almennra sveitarstjórn-
arkosninga.

□ Standi fleiri en eitt kjördæmi að náttúrustofu tilnefnir
hvert kjördæmi tvo menn í stjórn og ráðherra formann stjórn-
ar. Um skiptingu kostnaðar vegna starfa stjórnar skal kveðið
á í reglugerð.¹⁾

¹⁾ Rg. 229/1993 og 385/1994.

■ **13. gr.** Stjórn náttúrustofu ræður forstöðumann, fjallar
um árlega fjárhagsáætlun fyrir stofuna og fylgist með fjárhag
hennar og starfsemi.

■ **14. gr.** Forstöðumaður náttúrustofu skal hafa háskólapróf

í náttúrufræði eða þekkingu sem meta má til jafns við það.
Hann er í fyrirvari fyrir stofuna í heild, stjórnar dagleg-
um rekstri hennar og ræður að henni annað starfslið með
samþykki stjórnar, eftir því sem fé er veitt til hverju sinni.

III. kafli. Almenn ákvæði.

■ **15. gr.** Náttúrufræðingum og aðstoðarmönnum þeirra,
sem stunda almennar náttúrurannsóknir eða söfnun nátt-
úrugripa og annarra heimilda um náttúruna á vegum hins
opinbera, skal frjáls för um lönd manna, en forðast skulu þeir
óþarfa átroðning og skylt er þeim að greiða fullar bætur fyrir
tjón sem þeir kunna að valda.

□ Sömu aðilum er og heimilt að safna náttúrugripum hvar
sem er án þess að endurgjald komi fyrir. Þetta gildir þó ekki ef
um er að ræða náttúrugripi sem fémætir eru fyrir landeiganda
eða aðra rétthafa lands.

□ Nú leiðir rannsókn í ljós verðmæti sem áður voru ókunn
og ber þá rannsakanda að tilkynna það rétthafa þess lands þar
sem verðmætin eru.

□ Náttúrugripi má ekki flytja úr landi nema með leyfi
Náttúrufræðistofnunar Íslands og með þeim skilyrðum sem
stofnunin setur hverju sinni.

■ **16. gr.** Ráðherra getur með reglugerð¹⁾ sett nánari ákvæði
um skipulag og starfsemi Náttúrufræðistofnunar Íslands og
náttúrustofa með ríkisaðild.

¹⁾ Rg. 229/1993 og 385/1994.

■ **17. gr.** Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1993.

□ ...

■ **Ákvæði til bráðabirgða.** Þrátt fyrir ákvæði 2. gr. þess-
ara laga skal stofnað setur Náttúrufræðistofnunar Íslands á
Akureyri eigi síðar en í ársbyrjun 1993. Jafnframt skal að því
unnið í samvinnu við heimamenn að koma á fót náttúrustofu
á Austurlandi eigi síðar en í ársbyrjun 1994 og á Suðurlandi
eigi síðar en í ársbyrjun 1995.